

Hallituksen esitys eduskunnalle museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 194/2018 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Sivistysvaliokunta (SiVM 18/2018 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Museolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoitteena on:

- 1) ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä;
- 2) edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville;

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

- 3) edistää yhteisöllisyyttä, jatkuvuutta ja kulttuurista moninaisuutta;
- 4) edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa.

2 §

Museotoiminnan tarkoituksena on:

- 1) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen;
- 2) aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen;
- 3) aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen;
- 4) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen;
- 5) yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

3 §

Ammatillisella museolla tarkoitetaan tässä laissa valtion, kunnan tai kuntayhtymän taikka muun yhteisön tai säätiön ylläpitämää sääntömääräisesti museotoimintaa harjoittavaa toimintayksikköä, jolla on kokoelmat, vakituista ammatillista henkilöstöä ja joka on avoinna yleisölle.

2 luku

Valtionosuus ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin

4 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtionosuutta ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) ja tässä laissa säädetään.

Ammatillisten museoiden käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tavoitteena on edistää kulttuuriperinnön kattavaa tallentamista sekä monipuolisten, alueellisesti kattavien ja yhteisölleen merkittävien museopalveluiden saatavuutta.

5 §

Edellytyksenä ammatillisen museon hyväksymiselle valtionosuuteen oikeutetuksi on, että:

- 1) museon ylläpitäjänä on kunta tai kuntayhtymä taikka sellainen yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset;
- 3) museota ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 4) museolla on toimintaa ohjaavat säännöt, joissa sen vastuualue on määritelty;
- 5) museolla on kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma;
- 6) kokoelman säilyminen museokokoelmana on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 7) museo on avoinna yleisölle säännöllisesti, sen toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museon tilat ovat tarkoituksenmukaiset;
- 9) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen johtaja, jolla on virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja tehtävän edellyttämä riittävä perehtyneisyys museon toimialaan ja tehtäviin;

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

10) museolla on vähintään kaksi päätoimisessa palvelussuhteessa työskentelevää museoalan asiantuntijaa, joista toinen voi olla samalla museon johtaja ja joilla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä suoritettut museologian perusopinnot;

11) museolla on riittävä määrä muuta henkilöstöä;

12) museolla on monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma.

6 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää museon ylläpitäjän hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa museon hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi. Päätöstä tehdessään ministeriö ottaa huomioon valtionosuuden tarpeellisuuden 4 §:n 2 momentissa säädetyn tavoitteen kannalta.

3 luku

Vastuumuseot

7 §

Alueellisen vastuumuseon tehtävänä on toimialueellaan:

1) toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta;

2) toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta;

3) toimia taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää toimialansa yhteistyötä sekä taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

Alueellisen vastuumuseon palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkakavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

8 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjän hakemuksesta nimetä alueelliseksi vastuumuseoksi valtionosuuteen oikeutetun museon, jos:

1) museon nimeäminen alueelliseksi vastuumuseoksi on toimialueen olosuhteiden ja 7 §:ssä säädettyjen tehtävien hoidon kannalta tarpeellista;

2) museolla on toimintaa ja palveluita koskeva alueellinen suunnitelma;

3) museolla on riittävä asiantuntemus, tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja toimialueen tuntemus;

4) museolla on toimialueeltaan riittävän kattavat kokoelmat, aineistot ja sisällöt; ja

5) museolla on edellytykset suoriutua alueelliselle vastuumuseolle 7 §:ssä säädettyistä tehtävistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää alueellisen vastuumuseon toimialueen museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Toimialue voi käsittää yhden tai useamman maakunnan alueen, jollei alueen olosuhteisiin liittyvästä perustellusta syystä muuta johdu. Museolle annettava vastuumuseotehtävä voi käsittää yhden tai useamman 7 §:ssä säädettyistä tehtäväkokonaisuuksista.

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

9 §

Valtakunnallisen vastuumuseon tehtävänä on:

- 1) toteuttaa valtakunnallista museotoimintaa erikoisalallaan;
- 2) kehittää ja edistää kulttuuriperintötyötä ja museoiden yhteistyötä erikoisalallaan;
- 3) toimia erikoisalansa kulttuuriperinnön valtakunnallisena asiantuntijana;
- 4) ylläpitää ja edistää erikoisalansa kansainvälisiä yhteyksiä;
- 5) edistää erikoisalansa kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

10 §

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjän hakemuksesta nimetä valtakunnalliseksi vastuumuseoksi museon, jos:

- 1) museo toimii erikoismuseona valtakunnallisesti merkittävällä toimialalla;
- 2) museon nimeäminen valtakunnalliseksi vastuumuseoksi on toimialan ja 2 §:ssä säädetyn museotoiminnan tarkoituksen kannalta tarpeellista;
- 3) museolla on toimintaa ja palveluita koskeva valtakunnallinen suunnitelma;
- 4) museolla on omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma; ja
- 5) museolla on edellytykset suoriutua 9 §:ssä säädettyistä valtakunnallisen vastuumuseon tehtävistä.

4 luku

Erinäisiä säännöksiä

11 §

Vahvistaessaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti museon valtionosuuden perusrahoituksen ja alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoituksen perusteena käytettävät henkilötöyvuosien määrät opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa huomioon museon toteutuneen henkilötöyvuosien määrän neljän edellisen varainhoitovuoden aikana ja valtionosuuden tarpeellisuuden tämän lain 4 §:n 2 momentissa säädetyn tavoitteen kannalta. Vahvistettava perusrahoituksen henkilötöyvuosien määrä on vähintään kaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa neljän vuoden välein museoiden rahoitusta koskevan suunnitelman. Suunnitelma sisältää arvion valtionosuuteen oikeutettujen museoiden valtionosuuden perusteeksi vahvistettavista henkilötöyvuosien määristä ja valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään myönnettävän harkinnanvaraisen lisärahoituksen määristä seuraavan neljän varainhoitovuoden ajaksi. Suunnitelma on lähtökohtana museon valtionosuuden perusteena olevaa henkilötöyvuosien määrää vahvistettaessa ja vastuumuseotehtävään myönnettävää harkinnanvaraista lisärahoitusta myönnettäessä, jollei valtion talousarviosta, museon toteutuneen henkilötöyvuosimäärän olennaisesta alentumisesta tai suunnitelman vahvistamisen jälkeen ilmenneestä olosuhteiden muutoksesta muuta johdu.

12 §

Museon hyväksymistä valtionosuuteen oikeutetuksi ja museon nimeämistä alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi voi hakea neljän vuoden välein opetus- ja kulttuuriministeriön ilmoittamana hakuaikana.

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi neljän vuoden välein, täyttääkö valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksytty museo edelleen 5 §:ssä säädetty edellytykset. Jos museo ei enää täytä 5 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa museon hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi neljän vuoden välein, täyttääkö alueelliseksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimetty museo edelleen vastuumuseoksi nimeämisen edellytykset ja onko museo huolehtinut vastuumuseolle säädetystä tehtävästä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi museon ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa alueelliseksi vastuumuseoksi tai valtakunnalliseksi vastuumuseoksi nimeämisen, jos museo ei enää täytä vastuumuseoksi nimeämisen edellytyksiä tai jos vastuumuseolle säädettyjen tehtävien hoitamisessa on ollut olennaisia puutteita. Museon ylläpitäjä voi luopua alueellisesta tai valtakunnallisesta vastuumuseotehtävästä seuraavan nelivuotiskauden alusta lukien ilmoittamalla tästä kirjallisesti opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään vuotta aikaisemmin.

Vastuumuseon tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle neljän vuoden välein selvitys 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 10 §:n 3 kohdassa tarkoitetun suunnitelman toteutumisesta. Vastuumuseo ja Museovirasto neuvottelevat neljän vuoden välein seuraavaa nelivuotiskautta koskeva suunnitelmasta.

5 luku

Voimaantulo

13 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan museolaki (729/1992).

14 §

Jos museon valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa seuraavalle varainhoitovuodelle 11 §:n 1 momentin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistettava henkilötöyvuosien määrä poikkeaisi olennaisesti toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi tämän lain voimaantuloa edeltävälle vuodelle vahvistetusta henkilötöyvuosien määrästä, opetus- ja kulttuuriministeriö voi jaksottaa muutoksen enintään kolmen varainhoitovuoden ajalle. Jaksottaminen toteutetaan lisäämällä tai vähentämällä valtionosuuden perusteeksi vahvistettavaa henkilötöyvuosien määrää asteittain siten, että henkilötöyvuosien määrä on viimeistään kolmantena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen sen mukainen kuin 11 §:n 1 momentissa säädetään.

Henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa otettu 5 §:n 9 tai 10 kohdassa tarkoitettuun tehtävään tämän lain voimaan tullessa valtionosuuteen oikeutetussa toimintayksikössä ja joka täyttää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaiset edellytykset kyseiseen tehtävään, täyttää edelleen kyseistä tehtävää koskevat edellytykset.

Tällä lailla kumotun museolain 3 a §:ssä tarkoitetuksi valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimetyn museon, joka on museolain muuttamisesta annetun lain (138/2015) siirtymäsäännöksen mukaisesti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2018 osoittanut opetus- ja kulttuuriministeriölle täyttävänsä kumotun museolain 3 a §:ssä säädetty edellytykset, katsotaan täyttävän tämän lain 10 §:ssä säädetty edellytykset museon nimeämiseksi valtakunnalliseksi vastuumuseoksi.

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

Poiketen siitä, mitä 11 §:n 2 momentissa säädetään, momentissa tarkoitettu rahoitussuunnitelma vahvistetaan alueellisen vastuumuseotehtävän henkilötyövuosimäärien osalta ensimmäisen kerran kolmen seuraavan varainhoitovuoden ajaksi. Poiketen siitä, mitä 12 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään, 3 momentissa tarkoitettu arviointi ja 4 momentissa tarkoitettu selvitys tehdään alueellisten vastuumuseoiden osalta ensimmäisen kerran kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Poiketen siitä, mitä 12 §:n 4 momentissa säädetään, momentissa tarkoitettut neuvottelut valtakunnallisten vastuumuseoiden ja Museoviraston välillä käydään ensimmäisen kerran vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 1 §:n 1 momentin 6 kohta, 5 §:n 7 kohta ja 22 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 1410/2014 ja 22 § laissa 1486/2016, sekä
lisätään lakiin uusi 35 b § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

6) museolaissa (/);

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

7) museon perusrahoituksessa ja alueellisten vastuumuseotehtävien lisärahoituksessa sekä teatterissa ja orkesterissa laitokselle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

22 §

Valtionosuus museon, teatterin ja orkesterin käyttökustannuksiin

Museon ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin euromäärä, joka saadaan laskelmalla yhteen:

1) 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle vahvistettu perusrahoituksen henkilötyövuosimäärä kerrotaan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla yksikköhinnalla;

2) 85 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle vahvistettu alueellisen vastuumuseotehtävän henkilötyövuosimäärä kerrotaan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla yksikköhinnalla;

3) 35 b §:ssä tarkoitettu valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään myönnetty harkinnanvarainen lisärahoitus.

Teatterin ja orkesterin ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin 37 prosenttia valtionosuuden perusteena käytettävästä euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle teatteria tai orkesteria varten vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden 35 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti määrätyllä yksikköhinnalla.

4 luku

Kulttuuritoimen yksikköhinnat

35 b §

Harkinnanvarainen lisärahoitus valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta korottaa harkinnanvaraisesti museolain 10 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen vastuumuseon valtionosuutta säännöksessä tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi ensimmäisenä varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 94 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, museon ylläpitäjälle myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 94 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi toisena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 88 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, museon ylläpitäjälle myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 88 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Eduskunnan vastaus EV 266/2018 vp

Jos tämän lain voimaantuloa edeltävänä kalenterivuonna valtionosuuteen oikeutetun museon käyttökustannuksiin 22 §:n mukaisesti myönnettävä valtionosuus jäisi kolmantena varainhoitovuonna lain voimaantulon jälkeen vähintään 10 000 euroa alhaisemmaksi kuin 82 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta, museon ylläpitäjälle myönnetään siirtymäkauden lisärahoitusta sellainen euromäärä, että valtionosuuden kokonaismääräksi muodostuu 82 prosenttia lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuudesta.

Jos toimintayksikön valtionosuuden perusteeksi vahvistettu henkilötyövuosien määrä on alempi kuin se oli lain voimaantuloa edeltävänä varainhoitovuonna, valtionosuutta verrataan siirtymäkauden rahoitusta laskettaessa siihen määrään, jonka toimintayksikkö olisi saanut lain voimaantuloa edeltävän varainhoitovuoden valtionosuutena, jos valtionosuuden perusteena olisi ollut tämä alempi henkilötyövuosien määrä.

Helsingissä 26.2.2019

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri